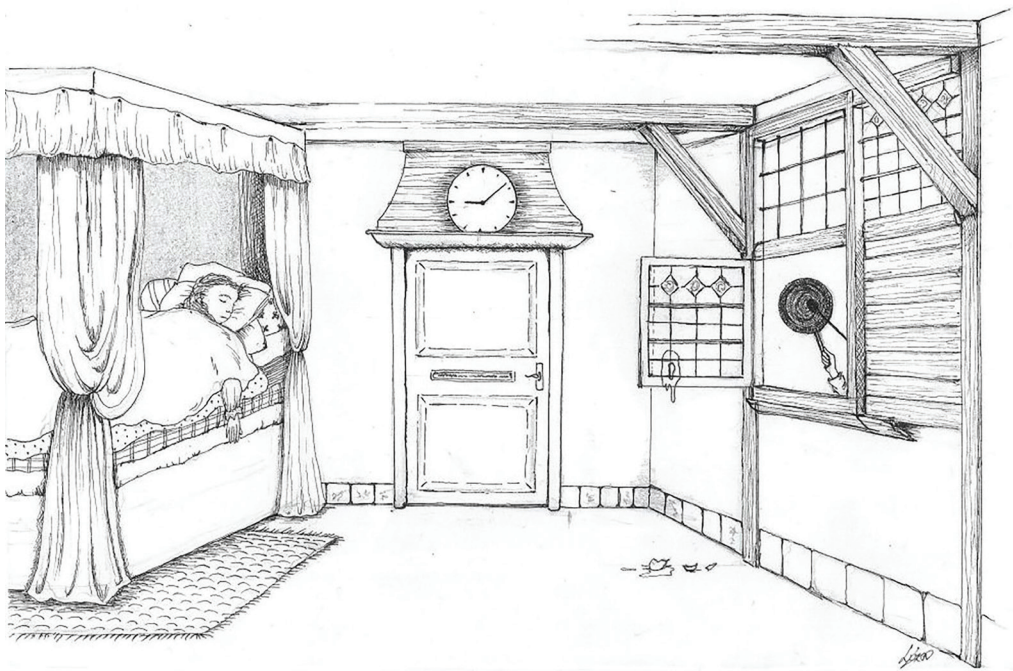

School en Cultuur

Wakker Worden!

School en Cultuur

Wakker Worden!

Erfgoed project voor groep 0, 1 en 2

Ontwikkeling van het project:

De Werkhoven 'Geschiedenis voor u':
Annet Werkhoven
Nina Werkhoven

De Werkhoven 'Geschiedenis voor u'

Mei 2020

Copyright:

Januari – mei 2020. Copyright: Dit materiaal is bedoeld voor gebruik binnen uw school en mag niet vermenigvuldigd of openbaar gemaakt worden voor gebruik daarbuiten zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van De Werkhoven 'Geschiedenis voor u'.

2

Inhoudsopgave

• Vooraf: waar gaat het over in dit project?	2
• Inleiding en verantwoording Wakker worden in een kasteel...	3
• Opbouw van het project	4
• Lessenoverzicht	5
• Lessen 1 t/m 3	6 t/m 8
• Bijlagen	
Ansichtkaart van Margaretha Turnor	9
Werkbladen rond het thema 'tijd' en kleurplaat	10
Locatie en informatie over de docent en de locatie	20

Vooraf

Waar gaat het over in dit project?

Inleiding

Kleuters hebben een grote fantasie. Het wonen en werken op een kasteel is iets dat wel tot de verbeelding spreekt, ook al zijn deze leerlingen nog helemaal niet bezig met de geschiedenis van zo'n kasteel. Door de grote verschillen tussen toen en nu is het mooi om een project als 'Wakker worden' tegen de achtergrond van deze oude locatie te doen. Een groot verschil in toen en nu kan op deze

manier worden ervaren en zelf beleefd. Het is voor de leerlingen van deze leeftijd misschien wel een eerste ontmoeting met 'hoe het vroeger was' op een speelse manier, passend in de belevingswereld van het kind. Daarnaast gaan de leerlingen ook nadenken over hoe het nu gaat, dat wakker worden en opstaan, wat gaat er anders dan vroeger?

Inleiding en verantwoording

Leerlingen van de onderbouw krijgen nog geen echte geschiedenisles. Maar begrippen rond 'tijd' worden wel dagelijks ingeoeffend. Er is vaak in de klas een soort tijdbalkje aanwezig met tekeningen van wat er die dag allemaal, op welk tijdstip, gaat gebeuren. In de kring, spelen, wat eten en drinken, buiten spelen, naar huis. Op deze simpele maar doeltreffende manier krijgen jonge kinderen al besef van tijd. In de kring wordt ook vaak gesproken over gisteren, vandaag of morgen. Lastiger wordt het om een hele week te overzien met kleuters, laat staan een maand of een jaar. Door middel van het behandelen van seizoenen en feestdagen krijgen kinderen daar langzaam maar zeker ook inzicht in.

Als het gaat over 'vroeger en nu' is het voor leerlingen van deze leeftijd het meest duidelijk om de verschillen van vroeger en nu het grootst te maken. Zo spreken ridders en jonkvrouw-

en meer tot de verbeelding en worden gezien als 'dat is echt lang geleden, dat is oud' dan als we de subtiele verschillen tussen nu en pakweg 20 jaar geleden bespreken.

Wakker worden in een Kasteel...

Wakker worden door een wekker met enorme bellen, onder een (oude) deken, een slaapmuts op, dan opstaan en snel licht maken door een kaarsje aan te steken, wassen met een lampetkan en schaal: kortom 'wakker worden' in (over) groot moeders tijd is duidelijk zichtbaar in een andere tijd dan wat kinderen gewend zijn. Het is een manier om kinderen aanvankelijk historisch besef bij te brengen. Een voorzichtige kennismaking met een tijd die al lang voorbij is, maar er wel geweest is voordat zij leefden... En, helemaal spannend...hoe zou het er aan toe zijn gegaan in een groot Kasteel van vroeger?

Opbouw van het project

Vorbereiding

Ongeveer een à twee dagen voor de aanvang van het project is het leuk om de klas voor te bereiden.

Er is een kaart is gekomen van Margaretha Turnor van Kasteel Amerongen. Margaretha heeft het erg druk en ze wil graag dat haar personeel op tijd op het werk verschijnt. Dat is niet altijd zo...en dat vindt ze best vervelend. Hoe zou dat toch komen? Zouden de kinderen eens willen komen om te kijken hoe het wakker worden en slapen op het kasteel gaat? Misschien kunnen ze vertellen hoe het bij hun thuis gaat en pikken de dienstbodes zo wat ideetjes op? Nou, dat is nogal wat, op bezoek in een oud Kasteel bij een deftige mevrouw van vroeger!

De kinderen worden uitgenodigd om spulletjes mee te nemen die te maken hebben met slapen en wakker worden (denk aan een knuffel voor in bed, een wekker, een nachtpon of pyjama...of foto's of beeldmateriaal). Op een tafel voor in de klas kan een en ander worden uitgesteld. Misschien erg leuk om een poster van een slaapkamer van nu of van vroeger achter de tafel te hangen?

1) In de kring is een gesprek met elkaar over wakker worden, opstaan en wat er daarna allemaal gebeurd voordat je naar school komt. Wat doe je eerst als je uit bed komt? En daarna? Er zijn ook verschillende liedjes en versjes over opstaan en wakker worden. Die kunnen met elkaar gezongen en opgezegd worden. En...welke tips hebben de leerlingen voor de mensen op het kasteel? Hoe komt het dat jij

op tijd op school bent? Op het digibord staan een aantal filmpjes klaar over slapen, wakker worden en wat er daaromheen allemaal kan gebeuren... Als afsluiting maken de leerlingen een tekening met wasco van zichzelf als ze wakker worden of als ze net naar bed gaan. Wat vinden ze handig om aan mevrouw Margaretha te vertellen?

2) We gaan op bezoek bij de deftige mevrouw de gravin Margaretha Turnor. Zullen haar dienstbodes dit keer op tijd zijn? Samen met de dienstbodes gaan de kinderen door het kasteel heen op zoek naar slaapkamers en andere mooie kamers. Hoe zou het zijn om in zo'n kasteel te slapen...?

3) Er wordt nagepraat over het bezoek aan het kasteel. Hoe was dat nou, slapen daar? Hoe ging dat? Wat was er anders dan nu? De kinderen kunnen kiezen uit verschillende creatieve verwerkingsopdrachten.

De kerndoelen 54, 55 en 56 van het primair onderwijs worden d.m.v. dit project behaald:

54: De leerlingen leren beelden, taal, muziek en beweging te gebruiken om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om er mee te communiceren.

55: De leerlingen leren om eigen werk en dat van anderen te reflecteren.

56: De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.

Opbouw van het project

Vervolg

Lessenoverzicht

Les 1	
Tijd	Startles: Wakker worden vroeger en nu (10 min., 15 min. en max. 30 min.)
Activiteit	Kringgesprek met eerst de kaart, dan de eigen verhaaltjes, dan liedjes en filmpjes over slapen, wakker worden enz. Tekening met wasco maken.
Les 2	
Tijd	De bezoekles: Kasteel Amerongen! (60 min., exclusief reistijd)
Activiteit	Met elkaar naar Kasteel Amerongen. Daar ontmoeten de ln. gravin Margaretha Turnor en haar personeel. Korte rondleiding en hoe zou het slapen gaan op een kasteel?! NB. Er kunnen drie externe begeleiders mee het Kasteel in.
Les 3	
Tijd	De creatieve uitwerkingen: Hoe ging wakker worden en opstaan vroeger en hoe gaat het nu? (5-10 min. en 50-60 min.)
Activiteit	In de kring napraten over wat er gezien en gedaan is in het Kasteel. 3 keuzes: collage maken met afbeeldingen uit tijdschriften die te maken hebben met opstaan en wakker worden vroeger en van wakker worden en opstaan nu. Werkbladen maken van opstaan en wakker worden van vroeger en nu. Er zijn ook kleurplaten.

Les 1

Over wakker worden en opstaan...

- **Doel:** De leerlingen kunnen vertellen over hoe ze zelf wakker worden en opstaan...wat doen ze eerst, wat daarna...de leerlingen kunnen zichzelf tekenen als ze net wakker worden of als ze naar bed gaan.
- **Vorbereiding/nodig:** De leerlingen zitten in de kring. De (geprinte) kaart van de gravin Margaretha Turnor erbij. Boeken met verhaaltjes over slapen gaan en wakker worden, liedjes en filmpjes (op het digibord) erover. Wasco en papier ligt klaar.

Suggesties voor boeken: Grootmoeders klok door: Geraldine Mac Caugham (vertaling van Andrea Princen - Hagen); Opstaan! door: Leen van Durme (peuterboek met 'flapjes'); Opstaan door: Jan Ormerod (vertaling van Ineke Ris)
- **Duur:** A. max. 10 minuten (verhaal en kaart); B. 15 min. filmpjes, liedjes.; C. 30 min. wasco tekening.
- **Activiteit:** A. luisteren, vertellen, zingen. B. kijken, luisteren, reageren en bedenken C. bedenken en bespreken, tekenen.

Lesverloop

1) Vooraf: Er is een kaart gekomen van gravin Margaretha Turnor. Ze woont op Kasteel Amerongen. Ze vraagt of we langs komen.

2) De leerlingen zitten in de kring. Samen wordt er gepraat over de kaart van Margaretha Turnor. De leerkracht heeft een boek (of print) met verhaaltjes over slapen, wakker worden, opstaan. Voorlezen en bespreken van het (de) verhaal (en), zingen en evt. opzeggen van de (oude) versjes en liedjes.

3) De filmpjes staan klaar op het digibord en worden getoond. Tussen de filmpjes door nabespreken. Wat gebeurde er? Hebben jullie dat ook wel eens meegemaakt? Wat vond je leuk, gek of mooi?

<http://www.kinderfilmpjes.net/kinderseries/peuter/sesamstraat/bert-en-ernie/bert-en-ernie-bert-en-ernie-een-blaffend-hondje/>

<https://schooltv.nl/video/een-kleine-mol-wil-slapen-waar-kan-hij-rustig-een-dutje-doen/#q=slapen>

<https://schooltv.nl/video/de-geschiedenis-van-het-slapen-van-de-prehistorie-tot-nu/#q=slapen>

<https://schooltv.nl/video/verrassing-stukje-uit-sesamstraat/#q=slapen>

4) Na de filmpjes even nabespreken en dan instructie: teken jezelf met wasco op het papier als je naar bed gaat of juist wakker wordt. Waar moet je allemaal op letten?

Les 2

Naar de gravin Margaretha Turnor in Kasteel Amerongen

- **Doel:** De leerlingen kunnen vertellen hoe het slapen en wakker worden in een kasteel vroeger ging. Ze kunnen ook de vergelijking maken met hoe het nu gaat.
- **Vorbereiding/nodig:** Voldoende ouders/ verzorgers om naar Kasteel Amerongen te gaan met de auto.
- **Duur:** 60 minuten (excl. reistijd)
- **Activiteit:** Luisteren, zelf doen (een aantal kinderen mogen het toneelspel: slapen en wakker worden nadoen) vragen stellen en onder begeleiding het Kasteel door.

Lesverloop

- 1) De leerlingen en begeleiders komen aan bij de poort van het Kasteel. Gravin Margaretha staat de kinderen op te wachten en ze verwelkomt de leerlingen. Na zich te hebben voorgesteld en wat verteld te hebben over 'hoe te gedragen in een Kasteel' gaan ze gezamenlijk naar het Kasteel.
- 2) Eindelijk worden ze binnengelaten. Het is al laat! De leerlingen worden in groepjes verdeeld en gaan met dienstbodes mee door het kasteel. Margaretha Turnor trekt zich terug om een brief te lezen en te beantwoorden.
- 3) De leerlingen maken allemaal mee hoe het is om te gaan slapen en om wakker te worden in een kasteel.
- 4) Aan het eind wordt er verzameld en hebben de leerlingen eventueel nog tips voor Margaretha hoe ze de dienstbodes sneller kan laten wakker worden en opstaan. (Opdracht voor op school eventueel). Hoe hebben ze het gevonden op het kasteel?
- 5) Gravin Margaretha en de hulpen bedanken de leerlingen en zwaaien ze uit bij de uitgang.

Les 3

Wakker worden en opstaan vroeger en nu...

- **Doel:** De leerlingen werken op verschillende manieren met het begrip 'tijd'. Kunnen beeldmateriaal verzamelen/ rubriceren over wakker worden, slapen en opstaan van vroeger en van nu.
- **Vorbereiding/nodig:** Tijdschriften, scharen, lijm, A3 papier, werkbladen vroeger - nu met gekopieerde/geprinte fotosheets op A3, kleurplaten (A3 of A4)
- **Duur:** Max. 50 - 60 minuten.
- **Activiteit:** Luisteren, vertellen, vragen stellen, zoeken, knippen en plakken (collage maken), kleuren, rubriceren.

Lesverloop

1) (5 min.) Nog even terugkomen op de activiteit bij het Kasteel. Wat was ook alweer het probleem van de gravin Margaretha Turnor? Hoe ging het slapen en wakker worden daar? Hoe doen wij dat nu? Wat zijn de verschillen en wat kan sneller?

2) Werken in de verschillende 'hoeken':

A. Werkblad rubriceren en ordenen: welke plaatjes horen bij vroeger en welke bij nu? Printen (A3), knippen en plakken.

B. Werkbladen tijdsvolgorde: ochtend - tussen de middag - avond, beeldmateriaal dat geprint (A3) uitgeknipt en op volgorde gelegd kan worden.

C. Collage maken van wakker worden en opstaan vroeger en nu met behulp van beeldmateriaal uit tijdschriften. Knippen en plakken.

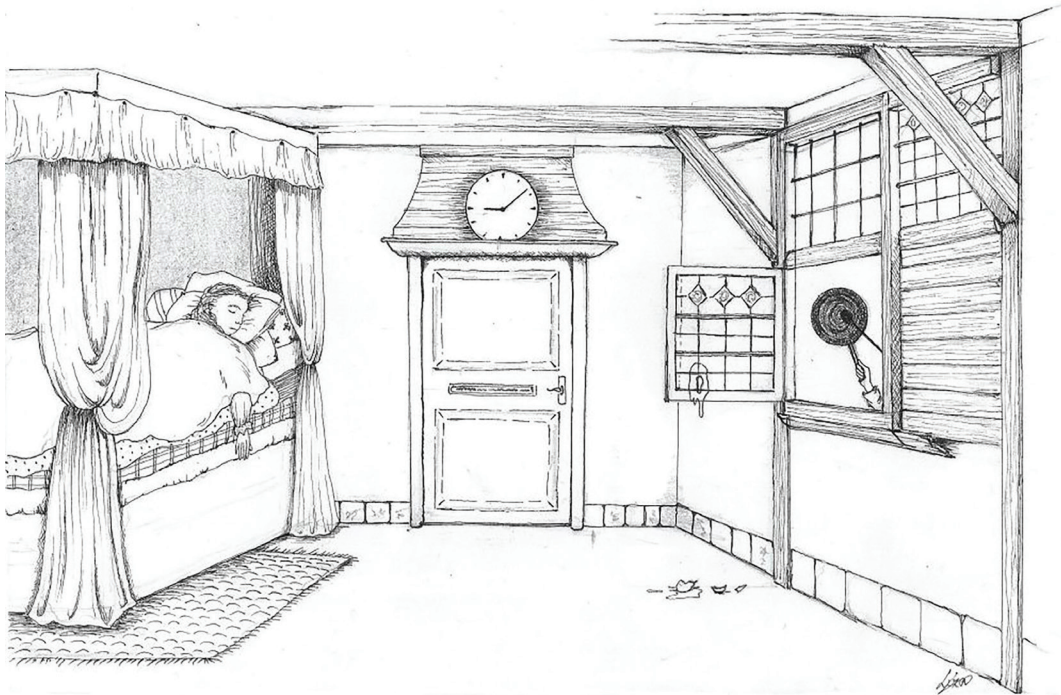
D. Kleurplaat kleuren van 'wakker worden' en opstaan.

En natuurlijk zijn er nog veel meer verwerkingsvormen. Rollenspel in de huishoek, schilderen van een jonkvrouw in een mooi antiek bed, enzovoorts!

Misschien is het leuk als er foto's gemaakt worden van de verschillende werkstukjes en die dan opsturen naar de gravin. Wat zou ze ervan vinden?

Heel veel plezier met dit project!!

Kasteel Amerongen

Hallo lieve kinderen van groep 1 en 2!
Hierboven zien jullie een van mijn dienstbodes... ze had zich weer eens vreselijk verslapen en kwam veel te laat op haar werk op het Kasteel!! Hebben jullie dat ook wel eens? Dat je te laat wakker wordt en te laat op school komt? Ik denk het niet eigenlijk, jullie zijn vast altijd op tijd! Ik vind het maar lastig hoor... er moet zoveel gedaan worden op het Kasteel... als alle dienstbodes steeds te laat komen komt het werk niet af! Ik hoop dat jullie eens willen langskomen om mij te vertellen hoe jullie dat doen: op tijd komen. Mijn dienstbodes zijn er slecht in en ik weet niet goed hoe ik ze op tijd moet laten komen... hebben jullie ideetjes?

Hartelijke groet van Gravin Margaretha Turnor

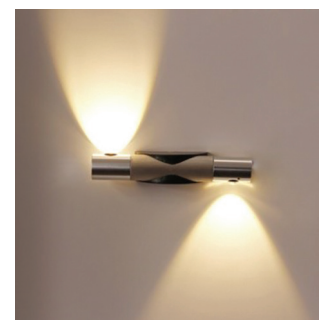
Werkblad A Wakker worden!

Naam:

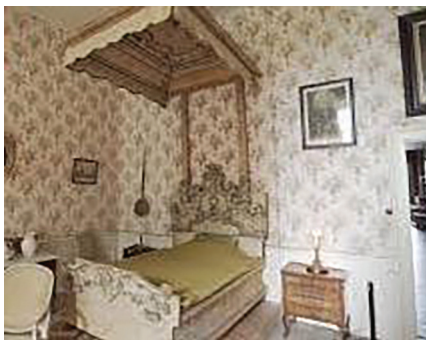
Vroeger

Nu

Plaatjes bij werkblad A

Plaatjes bij werkblad A

Werkblad B Ochtend

Naam:

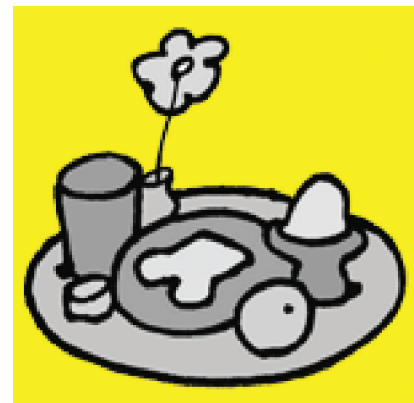
Werkblad B Middag

Naam:

Werkblad B Avond

Naam:

Plaatjes bij werkblad B

Plaatjes bij werkblad B

SEANSHILL

Liedjes en versjes van vroeger die te maken hebben met 'wakker worden' en 'slapen'

*Luilak, beddezak, staat om negen uren op! Negen uren, hallef tien, kan de luilak nóg niet zien.

*Naar bed naar bed, zei Duimelot. Eerst nog wat eten, zei Likkepot. Waar zal ik het halen? Vroeg Lange Jan. In grootvaders kastje, zei Ringeling. Dat ga ik verklappen, zei 't kleine ding.

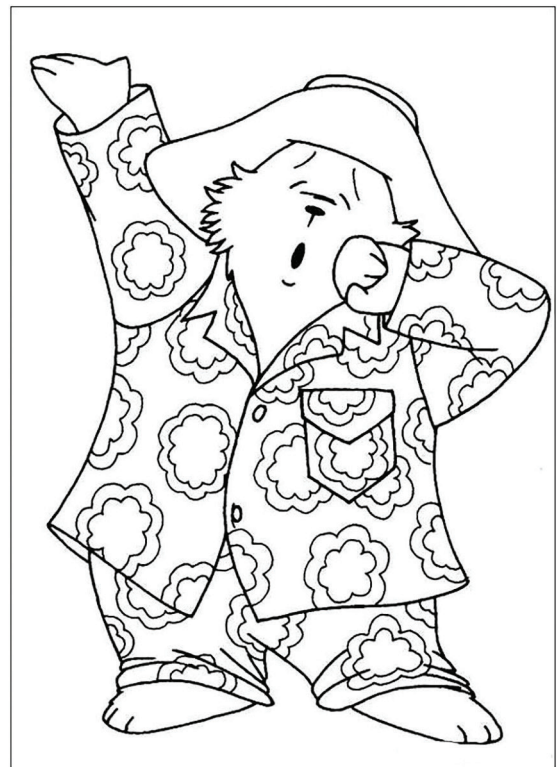
*Slaap kindje slaap, daar buiten loopt een schaap. Een schaap met witte voetjes, die drinkt z'n melk zo zoetjes. Slaap kindje slaap, daar buiten loopt een schaap.

Ook het liedje 'Wakker worden' van leniemienie van Sesamstraat is erg leuk:

<https://www.youtube.com/watch?v=VBoqfU5nUn8>

of 'Begin de dag met een dansje':

<https://www.youtube.com/watch?v=Z84mGFIE5hk>

Linken met filmpjes

<http://www.kinderfilmpjes.net/kinderseries/peuter/sesamstraat/bert-en-ernie/bert-en-ernie-bert-en-ernie-een-blaffend-hondje/>

<https://schooltv.nl/video/een-kleine-mol-wil-slapen-waar-kan-hij-rustig-een-dutje-doen/#q=slap-en>

<https://schooltv.nl/video/de-geschiedenis-van-het-slapen-van-de-prehistorie-tot-nu/#q=slapen>

<https://schooltv.nl/video/verrassing-stukje-uit-sesamstraat/#q=slapen>

Informatie over de docenten en de locatie

Uitvoerend docent

Annet Werkhoven-Scherpel is historica en geschiedenisdocent. Zij heeft ruim 30 jaar ervaring in het basis-speciaal-en voortgezet onderwijs. Zij maakt projecten voor alle leeftijdsgroepen en voert ze ook (mede) uit. Dit doet ze vanuit het in 2007 opgerichte bedrijf De Werkhoven 'Geschiedenis voor u'. Annet's grote passie is de lokale geschiedenis, de eigen omgeving. Die geschiedenis zou bij iedereen, jong en oud, bekend moeten zijn. Ze stelt zich graag tot doel dit te bereiken.

Zie voor overige activiteiten:

www.dewerkhoven.nl
info@dewerkhoven.nl

Locatie: Arnhemsebovenweg 243
3971 MH Driebergen-Rijsenburg

Kasteel Amerongen

Locatie: Drostestraat 20
3958 BK Amerongen

Tel: 0343-563766

www.kasteel-amerongen.nl
info@kasteel-amerongen.nl

Kasteel Amerongen is een uniek historisch complex van kasteel, interieur en tuin van grote culturele en landschappelijke waarde. De Stichting Kasteel Amerongen is verantwoordelijk voor de instandhouding en openstelling van het unieke 17e-eeuwse erfgoed Kasteel Amerongen. De Stichting rekent onder andere tot haar opdracht om het ensemble voor een zo breed mogelijk publiek open te stellen. Heel veel vrijwilligers zijn verbonden aan de Stichting om dit doel te bereiken. Voor dit project zijn leden van de educatiewerkgroep, onder andere José Willers, Tineke Camps, Caroline Piso, Megteld Leenheer en Heleen Snijders, nauw betrokken bij de ontwikkeling en uitvoering van de belevingsles op locatie.

